

Sezaryen ile doğum yapan kadınlarda postpartum konfor düzeyinin emzirme öz yeterliliği ile ilişkisi

The relationship between postpartum comfort level and breastfeeding self-efficacy in women who gave birth by cesarean section

Didem Kaya¹, Zehra Gölbaşı², Hüseyin Aksoy³

¹Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kayseri, Türkiye

²Lokman Hekim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Ankara, Türkiye

³Kayseri Şehir Hastanesi, Kadın Hastalıkları ve Doğum Ana Bilim Dalı, Kayseri, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu araştırmanın amacı sezaryen ile doğum yapan kadınlarda postpartum konfor düzeyinin emzirme öz yeterliliği ile ilişkisini belirlemektir.

Yöntem: Araştırma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tiptedir. Araştırmaya 01.06.2022-31.12.2022 tarihleri arasında bir şehir hastanesinde sezaryen ile doğum yapan 363 anne gelişigüzel örnekleme yöntemi ile alınmıştır. Araştırma verileri Kişisel Bilgi Formu, Doğum Sonu Konfor Ölçeği (DSKÖ) ve Postpartum Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği Kısa Formu (PEÖYÖ) ile toplanmıştır.

Bulgular: Annelerin %81.3'ü multipardır ve %66.7'sinin sezaryeni planlı gerçekleşmiştir. Annelerin DSKÖ toplam puan ortalaması 119.38±15.76 ve PEÖYÖ puan ortalaması 55.84±10.84'tür. Annelerin DSKÖ ile PEÖYÖ puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü orta derecede bir korelasyon bulunmuştur (p<0.001). Ayrıca bebeğini rahat emziren ve emzirirken yardım almayan annelerin DSKÖ ve PEÖYÖ puan ortalaması, bebeğini rahat emziremeyen ve yardım alan annelerden daha yüksek bulunmuştur (p<0.05). Yapılan regresyon analizi sonucunda, postpartum emzirme öz yeterlilikleri değişkeninin %16.4'ünü, doğum sonu konfor düzeyinin etkilediği belirlenmiştir (p<0.001).

Sonuçlar: Araştırma sonucunda sezaryenle doğum yapan annelerin konfor düzeyleri arttıkça emzirme öz yeterliliklerinin de arttığı belirlenmiştir. Hemşirelerin sezaryen ile doğum yapan annelere uygulayacakları destekleyici müdahalelerle annelerin konfor düzeylerini yükseltmek için emzirme öz yeterliliklerini artırmaları önerilebilir.

Anahtar kelimeler: doğum sonrası; emzirme; konfor; sezaryen; yeterlilik

ABSTRACT

Aim: The aim of this study was to determine the relationship between postpartum comfort level and breastfeeding self-efficacy in women who gave birth by cesarean section.

Methods: The study is descriptive and correlational. The study included 363 mothers who gave birth by cesarean section in a city hospital between 01.06.2022-31.12.2022 by random sampling method. Research data were collected with the Personal Information Form, Postpartum Comfort Scale (PCS) and Postpartum Breastfeeding Self-Efficacy Scale Short Form (PBSES).

Results: 81.3% of the mothers were multiples and 66.7% had planned cesarean section. Mothers' total mean score of PCS is 119.38±15.76, the average score of PBSES is 55.84±10.84. A statistically significant, positive and moderate correlation was found between the mothers' mean scores on PCS and PBSES (p<0.001). In addition, the mean scores of the mothers who breastfed their babies comfortably and did not receive assistance while breastfeeding were found to be higher than those of mothers who could not breastfeed their babies comfortably and received assistance (p<0.05). As a result of the regression analysis, it was determined that postpartum comfort level affected 16.4% of the postpartum breastfeeding self-efficacy variable (p<0.001).

Conclusion: As a result of the study, it was determined that as the comfort levels of mothers who gave birth by cesarean section increased, their breastfeeding self-efficacy also increased. It can be recommended that nurses can increase the comfort levels of mothers and increase their breastfeeding self-efficacy by increasing their comfort levels with supportive interventions to be applied to mothers who give birth by cesarean section.

Keywords: breastfeeding; cesarean section; comfort; competence; postpartum

Giriş

Gebe ve fetüsün sağlığını tehdit eden durumlarda sezaryen doğum zorunludur ve hayat kurtaran bir uygulamadır (Kurt Can & Ejder Apay, 2020; Sis Çelik & Çelik, 2020; Wen ve ark., 2020). Ancak sezaryen doğumlarda; geç mobilizasyon, anestezi komplikasyonları, fiziksel rahatsızlıklar, iyileşme sürecinin uzaması, enfeksiyon, ağrı, hareket kısıtlılığı annenin konfor düzeyini olumsuz etkilemektedir (Güney & Uçar, 2021; Kurt Can & Ejder Apay, 2020; Ünal & Kaya Şenol, 2022). Yapılan çalışmalarda vajinal doğum yapan kadınların doğum sonu konfor düzeylerinin, sezaryen doğum yapan kadınlara göre yüksek olduğu bulunmuştur (Kurt Can & Ejder Apay, 2020; Sis Çelik & Çelik, 2020). Ancak sezaryen ve vajinal doğum yapan kadınların konfor düzeyleri arasında bir farklılık

olmadığını belirten çalışmalar da mevcuttur (Ünal & Kaya Şenol, 2022; Söker & Şolt Kırcı, 2023). Sezaryen doğuma bağlı yaşanan sorunlar annenin konforunu azaltırken, emzirmeye bağlı sorunları da artırabilir. Sezaryen doğum sonrası yaşanan ağrı ve yorgunluğun yanı sıra, anestezinin etkisiyle oksitosin miktarının azalması, yeni doğanın uyumaya meyilli olması ve emme kuvvetinin azalması, annenin bebeğini tutmada güçlük yaşaması, fiziksel rahatsızlık gibi faktörler sonucu emzirmeye erken başlama oranları da azalmaktadır (Akın & Erbil, 2020; Akkuş & Çoban, 2023; Takahata ve ark., 2023; Wen ve ark., 2020; Zhang ve ark., 2019).

Sezaryen sonrası erken dönemde emzirme ile ilgili yaşanan sorunların bir nedeni annelerin konfor düzeyi olabilir. Konfor düzeyinin düşük olması annenin bebeği ile erken dönemde

iletişimini engelleyebilir, ayrıca düşük konfor düzeyi nedeniyle yaşanan emzirme sorunları annelerin emzirmeye yönelik öz yeterlilik duygusunu da olumsuz olarak etkileyebilir (Işık ve ark., 2018). Emzirme öz yeterliliği, annelerin emzirme sürecini ve emzirme başarısını etkileyebilir. Yenal ve ark. (2013) çalışmasında postpartum dönemde annelerin emzirme öz yeterlilikleri ile emzirme başarısı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Doğumdan sonra emzirmeye yönelik yaşanan sorunlar emzirme süresini olumsuz etkileyebilir ve sadece anne sütü verme süresini kısaltarak erken dönemde ek gıdaya geçişe sebebiyet verebilir (Çerçer & Nazik, 2023; Durmuş & Can Gürkan, 2020; Karaçam & Sağlık, 2018). Bülbül ve ark. (2012) ve Yılmazbaş ve ark. (2015) çalışmalarında annelerin bebeklerini erken dönemde ek gıdaya başlatmalarının nedenleri arasında emzirme sorunları bulunmuştur. Bu bilgilerden yola çıkarak çalışmada, sezaryen ile doğum yapan kadınlarda postpartum konfor düzeyinin emzirme öz yeterliliği ve emzirme davranışı ile ilişkisini belirlemek amaçlanmış ve aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Sezaryen doğum sorasında annelerin;

- Konfor düzeyi nedir?
- Emzirme öz yeterlilik düzeyi nedir?
- Konfor düzeyi ile emzirme öz yeterliliği arasında bir ilişki var mıdır?
- Konfor düzeyi emzirme öz yeterliliğini yordamakta mıdır?
- Sezaryen doğumdan memnuniyet ile konfor düzeyi arasında bir ilişki var mıdır?
- Sezaryen doğumdan memnuniyet ile emzirme öz yeterliliği arasında bir ilişki var mıdır?
- Sezaryen sonrası yaşanan ağrı ile konfor düzeyi arasında bir ilişki var mıdır?
- Sezaryen sonrası yaşanan ağrı ile emzirme öz yeterliliği arasında bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın türü

Bu çalışma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipte gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın yapıldığı yer ve zaman

Bu çalışma Kayseri Şehir Hastanesi Jinekoloji Servisinde 01.06.2022-31.12.2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın evreni ve örneklemi

Araştırmanın evrenini Kayseri Şehir Hastanesi Jinekoloji servislerinde sezaryen ile doğum yapan kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmaya alınacak minimum örneklem sayısı G*Power 3.1 programı ile hesaplanmıştır. Yapılan bir çalışmada emzirme öz yeterlilik ölçeği ile doğum sonu konfor düzeyleri arasında 0.165 korelasyon katsayısına sahip bir ilişki saptanmıştır (Tunç, 2020). Çalışmamızda da emzirme öz yeterlilik durumu ve doğum sonu konfor düzeyleri arasında benzer şekilde en az 0.150 korelasyon katsayılı bir ilişki tespit edileceği öngörülerek, bu ilişkinin %95 güven düzeyi ve %80 güç ile saptanabilmesi adına çalışmaya en az 346 annenin dahil edilmesi gerektiği hesaplanmıştır. Anketlerin eksik doldurulması ihtimaline karşı örneklem sayısından daha fazla annenin çalışmaya alınmasına karar verilmiştir. Araştırmanın uygulama tarihleri arasında 380 sezaryen ile doğum yapan anne ile görüşülmüştür ancak araştırmanın dahil edilme kriterlerini karşılayan 363 anne gelişigüzel örnekleme yöntemi ile araştırmaya alınmıştır.

Araştırmaya dahil edilme kriterleri

Anneler için;

- En az okur-yazar olan,
- Türkçe iletişim kurabilen,
- Sezaryen doğumun üzerinden yirmi dört saat geçen,
- Emzirmeye engel herhangi bir hastalığı bulunmayan,
- Tek canlı fetüs doğumu yapan anneler,
- Doğumdan sonra bebeği yanında olan,
- Doğumdan sonra bebeğinde sağlık sorunu bulunmayan anneler araştırmaya dahil edilmiştir.

Verilerin toplanması

Araştırmanın uygulama tarihleri arasında Kayseri Şehir Hastanesi Jinekoloji Servisinde sezaryen doğumunu 24 saat önce yapmış olan, araştırmaya alınma kriterlerini karşılayan ve araştırmaya katılmayı kabul eden anneler çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmacı annelere hastanede kaldıkları odalarda ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan annelere çalışmanın amacı ile ilgili bilgi verilmiştir ve yazılı onam formu okutularak yazılı ve sözel onamları alınmıştır. Tedavi, bakım ve ziyaretçi saatlerinin olmadığı ve annenin uygun olduğu zamanda araştırma formları annelere verilmiştir ve formları eksiksiz doldurmaları söylenmiştir.

Veri toplama araçları

Araştırmada veriler kişisel bilgi formu, doğum sonu konfor ölçeği ve postpartum emzirme öz-yeterlilik ölçeği kısa formu ile toplanmıştır.

Kişisel bilgi formu

Annelerin sosyodemografik (yaş, eğitim düzeyi, çalışma durumu, gelir durumu, vb.), obstetrik (gebelik sayısı, gebelik haftası, doğum sayısı, gebeliğin planlı ve istendik olma durumu, vb.), sezaryen doğum (planlı/acil sezaryen, anestezi türü) ve emzirme özelliklerini (emzirirken sorun yaşama ve emzirirken yardım alma durumu, 24 saat içinde emzirme sayısı) belirlemeye yönelik araştırmacılar tarafından oluşturulan bu form toplam 24 sorudan oluşmaktadır (Akgun ve ark., 2023; Akkuş & Çoban, 2023; Egeliolu Cetişli ve ark., 2020). Formun son iki sorusu 10'lu bir derecelendirme de annelerin sezaryen doğumdan memnuniyet (0: hiç memnun değilim - 10: çok memnunum) ve sezaryen sonrası ağrı düzeyini (0: ağrı yok 10: dayanılmaz ağrı) değerlendirmektedir. Her iki soruda annelerden 0-10 arasındaki kendilerine uygun olan rakamı işaretlemeleri istenmiştir. Kişisel bilgi formu annelerin kendi bildirimlerine dayalı doldurdukları bir formdur.

Doğum Sonu Konfor Ölçeği (DSKÖ)

Genel Konfor ölçeği Kolcaba (2003) tarafından geliştirilmiştir ve ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Kuğuoğlu ve Karabacak (2008) tarafından yapılmıştır. Karakaplan ve Yıldız (2010) genel konfor ölçeğinden doğum sonu konfor ölçeğini geliştirmiştir. Ölçek, vajinal yoldan ve sezaryen ile doğumunu gerçekleştiren annelerin psikospiritüel, fiziksel ve sosyokültürel konfor düzeylerini değerlendirmektedir. Ölüştürülen ölçekten alınabilecek en düşük puan 34, en yüksek puan 170'dir ve puanın yükselmesi konforun da arttığını gösterir. Ölçeğin cronbach alfa güvenilirlik katsayısı; 0.78 olarak bulunmuştur (Karakaplan & Yıldız, 2010). Çalışmamızda ölçeğin cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.825 olarak bulunmuştur.

Postpartum Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği Kısa Formu (PEÖYÖ)

Dennis (2003) tarafından geliştirilen Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği'nin kısa formu, ülkemizde Aluş Tokat ve ark. (2010) tarafından geçerlilik ve güvenilirliği yapılmıştır. Postpartum emzirme öz yeterlilik ölçeği kısa formunun cronbach alfa

güvenirlilik katsayısı 0.86 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 14, en yüksek puan 70'dir ve puanın artması yüksek emzirme öz yeterliliği olduğunu göstermektedir (Aluş Tokat ve ark., 2010). Çalışmamızda ölçeğin cronbach alfa güvenirlilik katsayısı 0.872 bulunmuştur.

Verilerin değerlendirilmesi

Çalışmada elde edilen veriler IBM SPSS 28.0 programı ile değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma gibi tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır. Verilerin normalliğine Kolmogrov-Smirnov testi ile bakılmıştır. Veriler parametrik şartları sağladığından bağımsız gruplarda iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi (independent sample t test), ikiden fazla gruplu karşılaştırmalar için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılırken, hangi grubun diğerlerinden farklı olduğunu belirlemek için homojenlik varsayımı sağlayanlarda Tukey, homojenlik varsayımı sağlamayanlarda Tamhane's T2 testleri kullanılmıştır. İlişkinin belirlenmesinde Pearson korelasyon analizi ve Regresyon analizi kullanılmıştır ve yanılma düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

Araştırmanın etik yönü

Araştırmaya başlamadan önce Kayseri Şehir Eğitim ve Araştırma Hastanesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu onayı (638/18.05.2022) ve Kayseri Şehir Hastanesinden kurum izni (60/31.03.2022) alınmıştır. Çalışma Helsinki Bildirgesi ilkelerine uyularak gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Araştırmaya alınan annelerin yaş ortalaması 28.97 ± 5.74 'tür. Annelerin %33.9'u lise mezunu, %89.5'i herhangi bir işte çalışmıyor, %81.3'ü multipardır. Mükerrer sezaryen olan annelerin oranı %66.9'dur ve annelerin %66.7'sinin sezaryeni planlı gerçekleşmiştir. Annelerin %73.8'ü sezaryen sonrasında bebeğini rahat bir şekilde emzirirken, %60.6'sı emzirirken başkasından yardım almaktadır. Annelerin %27.8'i bebeğine formül mama vermiştir (Tablo 1).

Annelerin DSKÖ toplam puan ortalaması 119.38 ± 15.76 (fiziksel konfor alt boyutu 44.55 ± 7.96 , psikospiritüel konfor alt boyutu 42.06 ± 6.69 , sosyokültürel konfor alt boyutu 32.75 ± 6.43), PEÖYÖ puan ortalaması 55.84 ± 10.84 'tür. Annelerin sezaryen ile doğumdan memnuniyet puan ortalaması 6.32 ± 3.17 , sezaryen sonrası ağrı puan ortalaması 5.63 ± 2.95 'dir (Tablo 2).

Bebeğini rahat emziren annelerin fiziksel konfor alt boyutu, sosyokültürel konfor alt boyutu ve DSKÖ toplam puan ortalamalarının, bebeğini rahat emziremeyen annelerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). Bebeğini emzirirken başkasından yardım almayan annelerin fiziksel konfor alt boyutu ve DSKÖ toplam puan ortalamaları, emzirirken yardım alan annelerden daha yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$). Planlı sezaryen olan, doğumdan sonra bebeğini rahat bir şekilde emziren ve bebeğini emzirirken yardım almayan annelerin PEÖYÖ puan ortalaması, plansız sezaryen olan, bebeğini rahat bir şekilde emziremeyen ve emzirirken yardıma ihtiyaç duyan annelerden daha yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$) (Tablo 3).

Tablo 1. Annelerin sosyodemografik, obstetrik, sezaryen özelliklerine ve emzirme davranışlarına göre dağılımları (n=363)

Özellikler	n (%)
Eğitim durumu	
İlkokul	64 (17.7)
Ortaokul	109 (30.0)
Lise	123 (33.9)
Üniversite	67 (18.5)
Çalışma durumu	
Çalışan	38 (10.5)
Çalışmayan	325 (89.5)
Eşin eğitim durumu	
İlkokul	58 (16.0)
Ortaokul	105 (28.9)
Lise	125 (34.4)
Üniversite	75 (20.7)
Eşin çalışma durumu	
Çalışan	340 (93.7)
Çalışmayan	23 (6.3)
Gelir durumu	
Düşük	64 (17.6)
Orta	288 (79.3)
Yüksek	11 (3.0)
Aile tipi	
Çekirdek aile	267 (73.6)
Geniş aile	96 (26.4)
Parite	
Primipar	68 (18.7)
Multipar	295 (81.3)
Sezaryen sayısı	
İlk sezaryen	120 (33.1)
İki ve üzeri	243 (66.9)
Sezaryenin planlı olma durumu	
Planlı	242 (66.7)
Plansız	121 (33.3)
Bebeğini rahat emzirme durumu*	
Rahat emzirebilen	268 (73.8)
Rahat emziremeyen	95 (26.2)
Emzirirken başkasından yardım alma durumu*	
Yardım alan	220 (60.6)
Yardım almayan	143 (39.4)
Mama verme durumu*	
Mama veren	101 (27.8)
Mama vermeyen	262 (72.2)
Yaş ortalaması (yıl)	28.97 ± 5.74

* Doğumdan sonraki 24 saat içinde

Tablo 2. Annelerin DSKÖ ve PEÖYÖ toplam ve alt boyut, sezaryen ile doğumdan memnuniyet ve sezaryen sonrası ağrı puan ortalamaları (n= 363)

Değişkenler	Min – Max Puanlar	X±SS
DSKÖ toplam puanı	71-166	119.38 ± 15.76
Fiziksel konfor alt boyutu	25-67	44.55 ± 7.96
Psikospiritüel konfor alt boyutu	12-50	42.06 ± 6.69
Sosyokültürel konfor alt boyutu	16-50	32.75 ± 6.43
PEÖYÖ toplam puanı	14-70	55.84 ± 10.84
Sezaryen doğumdan memnuniyet	0-10	6.32 ± 3.17
Sezaryen sonrası ağrı düzeyi	0-10	5.63 ± 2.95

Tablo 3. Annelerin sezaryenin planlı olma durumu ve emzirme özelliklerine göre DSKÖ ve alt boyut ve PEÖYÖ puan ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin bulgular (n= 363)

Özellikler	Fiziksel konfor X±SS	Psikospritiuel konfor X±SS	Sosyokültürel konfor X±SS	DSKÖ X±SS	PEÖYÖ X±SS
Sezaryenin planlı olma durumu					
Planlı	44.39±7.69	42.05±6.82	32.44±6.54	118.88±15.33	56.84±9.99
Plansız	44.89±8.50 t= -0.563 p= 0.574	42.09±6.46 t= -0.061 p= 0.951	33.37±6.17 t= -1.299 p= 0.195	120.36±16.61 t= -0.840 p= 0.401	53.83±12.15 t= 2.511 p= 0.012*
Bebeğini rahat emzirme durumu					
Rahat emzirebilen	45.86±7.58	42.33±6.91	33.24±6.60	121.44±15.98	57.26±10.41
Rahat emziremeyen	40.77±7.87 t= 5.535 p= 0.000*	41.37±6.00 t= 1.196 p= 0.233	31.39±5.74 t= 2.417 p= 0.016*	113.54±13.66 t= 4.273 p= 0.000*	51.80±11.13 t= 4.290 p= 0.000*
Emzirirken başkasından yardım alma durumu					
Yardım alan	43.12±7.88	41.76±6.56	32.33±5.86	117.22±15.02	54.82±10.39
Yardım almayan	46.76±7.61 t= -4.351 p= 0.000*	42.53±6.89 t= -1.078 p= 0.282	33.39±7.19 t= -1.530 p= 0.127	122.69±16.33 t= -3.271 p= 0.001*	57.39±11.34 t= -2.220 p= 0.027*

t: independent sample t test, DSKÖ: Doğum Sonu Konfor Ölçeği, PEÖYÖ: Postpartum Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği Kısa Formu ()

DSKÖ ile PEÖYÖ toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü orta derecede bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). DSKÖ ile sezaryen doğumdan memnuniyet toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü zayıf derecede bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$).

DSKÖ ile sezaryen sonrası ağrı toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönlü zayıf derecede bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). PEÖYÖ ile sezaryen doğumdan memnuniyet ve sezaryen sonrası ağrı toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4).

Tablo 4. Annelerin DSKÖ, PEÖYÖ, sezaryen doğumdan memnuniyet ve sezaryen sonrası ağrı toplam puan ortalamaları arasındaki ilişki (n= 363)

Değişkenler	DSKÖ	PEÖYÖ	Sezaryen doğumdan memnuniyet	Sezaryen sonrası ağrı
DSKÖ				
r	1	0.405	0.200	-0.168
p	-	0.000*	0.000*	0.001*
PEÖYÖ				
r	0.405	1	0.019	-0.003
p	0.000*	-	0.719	0.951

* $p<0.05$, r: pearson korelasyon analizi, DSKÖ: Doğum Sonu Konfor Ölçeği, PEÖYÖ: Postpartum Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği Kısa Formu

Tablo 5'de gösterilen basit doğrusal regresyon analiz sonucuna göre kadınların doğum sonu konfor düzeyinin postpartum emzirme öz yeterliliklerine pozitif yönde ve zayıf düzeyde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. Modelin açıklama gücü olarak ifade edilen R^2 değeri 0.164 olarak hesaplanmıştır ($R= 0.405$, $R^2= 0.164$, $p<0.001$). Bu değer postpartum emzirme öz yeterlilikleri değişkeninin %16.4'ünün, doğum sonu konfor düzeyi tarafından açıklandığını göstermektedir ($F (1.361)= 70.93$; $p<0.001$; $R^2= 0.164$; $\beta= 0.40$; $t(361)= 8.423$).

Tablo 5. Doğum sonu konforun postpartum emzirme öz yeterliliğine etkisi (n= 363)

Bağımsız değişken	Bağımlı değişken	B	Std. Hata	β	R	R^2	F	p
Doğum sonu konfor	Postpartum emzirme öz yeterlilik	22.565	3.985	0.405	0.405	0.164	70.939	<0.001

Tartışma

Bu bölümde sezaryen doğum yapan kadınlarda postpartum konforun, emzirme öz yeterliliği ve emzirme davranışı üzerindeki etkisine ait bulgular tartışılmıştır.

Araştırmada annelerin DSKÖ puan ortalaması 119.38±15.76'dır. Sezaryen doğum yapan annelerin doğum sonu konfor durumlarının belirlendiği, Aksoy Derya ve ark. (2021) çalışmasında sezaryen doğum yapanların konfor ölçeği puan ortalamasını 115.79±14.34; Çapık ve ark. (2014) çalışmasında 117.05±13.24; Ünal ve Kaya Şenol (2022) çalışmasında 116.4±16.89 olarak belirlenmiştir. Çalışma sonuçları araştırma bulgumuzla benzerlik göstermektedir. Öztürk ve ark. (2021) doğum sonu sorunu yaşadığını ifade eden annelerin konfor ölçeğinden düşük puan aldıklarını belirlemişlerdir. Görüldüğü gibi yapılan çalışmalar sezaryen sonrası annelerin konfor düzeyinin düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Sezaryen ile doğum yapan kadınların konfor düzeylerinin daha düşük olması sezaryen sonrası yaşanan sıkıntılarla ilişkili olabilir. Nitekim Egeliolu Cetişli ve ark. (2020) vajinal doğum yapan annelere göre sezaryen doğum yapanların daha fazla fiziksel semptom yaşadıklarını saptamışlardır. Sezaryen sonrası düşük konfor düzeyi annelerin doğumdan sonra hem kendi hem de yeni doğan bakımına yönelik uygulamalarını etkileyebilir. Konfor düzeyini etkileyen faktörlerden birisi de yaşanan ağrıdır (Terzi & Kaya, 2017). Çalışmamızda sezaryen sonrası ağrı puan ortalamasının 6.32±3.17 olduğu belirlenmiştir. Pereira ve ark. (2017) çalışmasında sezaryen olan annelerin vajinal doğum yapan annelere kıyasla oturma, uzanma, yürüme sırasında daha fazla ağrı yaşadıkları bulunmuştur. Araştırma sonucumuza benzer şekilde, Sis Çelik ve Çelik'in (2020) çalışmasında da ameliyat yerinde ağrı yaşayan kadınların konfor düzeyleri düşük bulunmuştur. Karaca ve İrmak Vural'ın (2022) çalışmasında ise, sezaryen olan annelere sıcak uygulama yapmanın doğum sonu ağrı düzeyini azalttığı ve fiziksel konfor düzeyini artırdığı bulunmuştur.

Çalışma sonuçları bulgumuzu destekler niteliktedir ve ağrının konfor üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Çalışmada annelerin sezaryen doğumdan memnuniyetleri ile doğum sonu konforları arasında bir ilişkiye rastlanılmıştır. Doğum eyleminden memnuniyet doğum sonu konforu etkileyen bir faktör olabilir. Kurt Can ve Ejder Apay'ın (2020) araştırmasında da doğum sonu konfor ve doğum eyleminden memnuniyet düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu vurgulanmaktadır.

Çalışmamıza katılan annelerin PEÖYÖ puan ortalaması 55.84±10.84'tür. Akkoyun ve Taş Arslan (2016) sezaryen doğum yapan annelerde emzirme öz yeterlik ölçeği puan ortalamasını 59.10±9.76; Işık ve ark. (2018) 57.27±7.08; Ergezen ve ark. (2021) 56.78±11.64 olarak bulmuşlardır. Çalışma sonucumuz literatür ile benzerlik göstermektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puanın 70 olduğu göz önüne alındığında sezaryen doğum yapan annelerin emzirme öz yeterliliklerinin iyi olduğu ifade edilebilir. İçinde bulunduğumuz kültür de emzirme ve anne sütüne verilen önem, Sağlık Bakanlığı'nın anne sütünün teşviki ve bebek dostu sağlık kuruluşları programı ile sağlık personelinin bu konuda farkındalığının daha yüksek olması ve anne sütünün önemi konusunda gebelere/annelere eğitimler vermesi, annelerin sezaryen sonrasında fiziksel sorun yaşamalarına rağmen emzirmeye karşı olumlu tutum içinde olmalarını ve başarı hissi kazanmalarını sağlamış olabilir.

Sezaryen sonrası yaşanan sorunlar konforu olumsuz etkilerken, emzirmenin erken başlamasını, devamlılığının sağlanmasını ve emzirme başarısını da olumsuz etkilemektedir (Akın & Erbil, 2020; Takahata ve ark., 2023; Zhang ve ark., 2019). Araştırmamızda konforun artması annelerin bebeklerini yardımsız kucaklarına almalarını ve rahat emzirebilmelerini sağlamıştır. Bebeklerini rahat ve yardım almadan emzirebilen annelerin emzirme öz yeterlilik düzeyleri de yüksek çıkmıştır. Benzer şekilde annelerin doğum sonu konfor düzeyleri arttıkça, emzirme öz yeterlilik düzeyleri de artmıştır. Çalışmamızda emzirme öz yeterlilik düzeyinin %16'sının doğum sonu konfor tarafından açıklandığı bulunmuştur. Sis Çelik ve Çelik'in (2020) çalışmasında doğum sonu konfor düzeyi düşük olan annelerin emzirmede zorlanma yaşadıklarını belirlemişlerdir. Bu çalışma sonuçlarında da konforun emzirme başarısı üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Annelerin emzirme başarısı ve emzirme öz yeterliliği doğum sonu konfor düzeyleri ile doğrudan ilişkilidir. Annelerin doğum sonu fiziksel sorunlarının (ağrı, yorgunluk, uykusuzluk, vb.) azaltılmasında ve konfor düzeylerinin yükseltilmesinde hemşire ve ebelerle önemli görevler düşmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Sezaryen sonrası yaşanan ağrı ve diğer rahatsızlıklar annenin konfor düzeyini azaltmaktadır. Bu durum annenin, bebeği ile erken dönemde iletişim kurmasını engelleyerek, emzirme ile ilgili sorunlar yaşamasına ve emzirme öz yeterliliğinin düşmesine neden olabilir. Bu çalışmada doğum sonu konfor ile emzirme öz yeterliliği arasında ilişki olduğu, yaşanan ağrının ve doğum memnuniyetinin konforu etkilediği, konfor düzeyi yüksek olan annelerin emzirme öz yeterliliklerinin de yüksek olduğu belirlenmiştir. Hemşire ve ebelerin özellikle sezaryen ile doğum yapan annelerin konfor düzeylerini artırmak için fiziksel ve psikolojik destek sunmaları, yaşadıkları ağrıyı azaltacak girişimleri uygulamaları ve emzirme sürecinde anneye daha fazla destek olmaları gerekmektedir. Bireye özgü

kaliteli bakım uygulamaları sayesinde annelerin konfor düzeyleri ve buna bağlı olarak da emzirme öz yeterlilikleri artacaktır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın, sadece Kayseri ilindeki bir şehir hastanesinde yürütülmesi genellenabilirliği açısından sınırlılık olarak kabul edilebilir. Araştırma sonuçları sadece araştırmaya katılan anneleri kapsamaktadır ve genellenemez. Verilerin toplanmasında kullanılan ölçekler kendini bildirim ölçekleri olduğundan sadece katılımcıların kendi ifadelerini içermektedir.

Çıkar Çatışması

Araştırmacılar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Teşekkür

Araştırmaya katılan tüm annelere teşekkür ediyoruz.

Finansal Destek

Çalışmada araştırmacılar herhangi bir finansman desteği almamıştır.

Etik Komite Onayı

Araştırmaya başlamadan önce Kayseri Şehir Eğitim ve Araştırma Hastanesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu onayı (638/18.05.2022) ve Kayseri Şehir Hastanesinden kurum izni (60/31.03.2022) alınmıştır. Çalışma Helsinki Bildirgesi ilkelerine uyularak gerçekleştirilmiştir.

Hakem Değerlendirmesi

Dış bağımsız.

Bilgilendirilmiş Onam

Çalışmaya katılan annelerden yazılı ve sözlü onay alınmıştır.

Yazar Katkıları

D.K: Fikir, Literatür taraması, Verilerin Toplanması, İstatistiksel Analiz, Makale yazımı.

Z.G.: Fikir, İstatistiksel Analiz, Makale Yazımı, Eleştirel İnceleme/Kritik Okuma.

H.A.: Verilerin Toplanması, Eleştirel İnceleme/Kritik Okuma.

Kaynaklar

Akgun, M., Akpınar, A., Yangın, H., & Boz, I. (2023). The effect of birth types on postpartum comfort level in pregnant women. *Akdeniz Medical Journal*, 9(3), 232-240. <https://doi.org/10.53394/akd.1030089>

Akın, Ö., & Erbil, N. (2020). Doğum şekli ve emzirme: Sistemik derleme. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(3), 302-318. <https://doi.org/10.38108/ouhcd.799949>

Akkoyun, S., & Taş Arslan, F. (2016). İlk altı ay boyunca emziren annelerin emzirme öz yeterlilikleri. *The Journal of Pediatric Research*, 3(4), 191-195. <https://doi.org/10.4274/jpr.50469>

Akkuş, H., & Çoban, A. (2023). Sezaryen doğum sonrası emzirmenin başlatılmasında yaşanan sorunlar. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 7(2), 380-392. <https://doi.org/10.46237/amusbfd.1241863>

Aksoy Derya, Y., İbici Akça, E., Kamalak, H., & Gökbulut, H. (2021). Doğum sayısı, doğum şekli ve gebeliğin planlı olma durumunun lohusalarda posttravmatik gelişim ve konfora etkisi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(3), 366-377. <https://doi.org/10.26559/mersinsbd.828603>

- Aluş Tokat, M., Okumuş, H., & Dennis, C. L. (2010). Translation and psychometric assessment of the breastfeeding self efficacy scale short form among pregnant and postnatal women in Turkey. *Midwifery*, 26(1), 101-108. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2008.04.002>
- Bülbül, L. G., Özcan, A. G., & Hatipoğlu, S. S. (2012). Sağlam çocuk polikliniğinden izlenen iki yaş üzerindeki çocuklarda anne sütü ile beslenmeye etki eden faktörler. *Şişli Etfal Hastanesi Tıp Bülteni*, 46(3), 101-107.
- Çapık, A., Özkan, H., Ejder Apay, S. (2014). Loğusaların doğum sonu konfor düzeyleri ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 7(3), 186-192.
- Çerçer, Z., & Nazik, E. (2023). Emzirme sorunları ve hemşirenin rolleri. *Sakarya Üniversitesi Holistik Sağlık Dergisi*, 6(2), 353-365. <https://doi.org/10.54803/sauhsd.1267125>
- Dennis, C. L. (2003). The breastfeeding self-efficacy scale: Psychometric assessment of the short form. *Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing*, 32(6), 734-744. <https://doi.org/10.1177/0884217503258459>
- Durmuş, A., & Can Gürkan, Ö. (2020). Erken postpartum dönem meme sorunlarında kanıt temelli tamamlayıcı ve destekleyici bakım uygulamaları. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 185-192. <https://doi.org/10.38108/ouhcd.761903>
- Egelioğlu Cetişli, N., Işık, S., Kahveci, M., & Hacılar, A. (2020). Primipar annelerde doğum şekline göre postpartum fiziksel semptom şiddeti ve emzirme davranışları. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 17(2), 98-103. <https://doi.org/10.5222/HEAD.2020.68095>
- Ergezen, Y., Efe, E., Çalışkan Özdöl, F., & Dikmen, Ş. (2021). Doğum sonu dönemde annelerin emzirme öz-yeterlilik algıları ile emzirme başarıları arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 14(3), 217-223. <https://doi.org/10.46483/deuhfed.675733>
- Güney, E., & Uçar, T. (2021). Effects of deep tissue massage on pain and comfort after cesarean: A randomized controlled trial. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, 43, 101320. <https://doi.org/10.1016/j.ctcp.2021.101320>
- Işık, G., Egelioğlu Cetişli, N., & Başkaya, V. A. (2018). Doğum şekline göre annelerin postpartum ağrı, yorgunluk düzeyleri ve emzirme öz-yeterlilikleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 11(3), 224-232.
- Karaca, B. R., & Irmak Vural, P. (2022). Sıcak uygulamanın sezaryen sonrası akut ağrıya ve doğum sonu konfora etkisi: Randomize kontrollü bir çalışma. *TOGÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(1), 51-64.
- Karaçam, Z., & Sağlık, M. (2018). Breastfeeding problems and interventions performed on problems: Systematic review based on studies made in Turkey. *Türk Pediatri Arşivi*, 53(3), 134-148. <https://doi.org/10.5152/TurkPediatriArs.2018.6350>
- Karakaplan, S., & Yıldız, H. (2010). Doğum Sonu Konfor Ölçeği geliştirme çalışması. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 3(1), 55-65.
- Kolcaba, K. (2003). *Comfort theory and practice: A vision for holistic health care and research*. Springer Publishing Co.
- Kuğuoğlu, S., & Karabacak, Ü. (2008). Genel konfor ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 16(61), 6-23.
- Kurt Can, E., & Ejder Apay, S. (2020). Doğum şekli: doğum sonu konfor ve doğumdan memnuniyet düzeylerini etkiler mi?. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 8(3), 547-565. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.753497>
- Öztürk, R., Yağız, R., & Er Güneri, S. (2021). Doğum yapan kadınların konfor ve taburculuğa hazır oluşluk düzeylerinin incelenmesi. *Batı Karadeniz Tıp Dergisi*, 5(2), 272-280. <https://doi.org/10.29058/mjwbs.899957>
- Pereira, T. R. C., De Souza, F. G., & Belezza, A. C. S. (2017). Implications of pain in functional activities in immediate postpartum period according to the mode of delivery and parity: An observational study. *Brazilian Journal of Physical Therapy*, 21(1), 37-43. <http://dx.doi.org/10.1016/j.bjpt.2016.12.003>
- Sis Çelik, A., Çelik, E. C. (2020). Doğumun şekli ve doğumda alınan anestezi türü doğum sonu konforu etkiler mi?. *JAREN*, 6(1), 97-108. <http://dx.doi.org/10.5222/jaren.2020.46704>
- Söker, F., & Şolt Kırcı, A. (2023). The effect of delivery method on optimality level and postpartum comfort in primiparous women. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*: X, 20, 100231. <https://doi.org/10.1016/j.eurox.2023.100231>
- Takahata, K., Horiuchi, S., Miyauchi, A., Tadokoro, Y., & Shuo, T. (2023). A longitudinal study of the association of epidural anesthesia and low-dose synthetic oxytocin regimens with breast milk supply and breastfeeding rates. *Scientific Reports*, 13, 21146. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-48584-6>
- Terzi, B., & Kaya, N. (2017). Konfor kuramı ve analizi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 20(1), 67-74.
- Tunç, R. (2020). *Doğum sonu konfor düzeyinin emzirme öz-yeterlilik ve emzirme başarısı üzerine etkisi* (Yayın No. 656056) [Yüksek lisans tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Ünal, E., & Kaya Şenol, D. (2022). Primipar annelerde doğum şeklinin doğum sonu konfor ve emzirme başarısına etkisi. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 158-165. <https://doi.org/10.38108/ouhcd.901241>
- Wen, J., Yu, G., Kong, Y., Liu, F., & Wei, H. (2020). An exploration of the breastfeeding behaviors of women after cesarean section: A qualitative study. *International Journal of Nursing Sciences*, 7(4), 419-426. <https://doi.org/10.1016/j.ijnss.2020.07.008>
- Yenal, K., Aluş Tokat, M., Durgun Ozan, Y., Çeçe, Ö., & Bakılan Abalın, F. (2013). Annelerin emzirme öz-yeterlilik algıları ile emzirme başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hemşirelikte Eğitim Ve Araştırma Dergisi*, 10(2), 14-19.
- Yılmazbaş, P., Kural, B., Uslu, A., Sezer, G. M., & Gökçay, G. (2015). Annelerin gözünden ek besinlere başlama nedenleri ve annelerin mamalar hakkındaki düşünceleri. *İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi*, 78(3), 76-82. <https://doi.org/10.18017/iuitfd.13056441.2015.78/3.76-82>
- Zhang, F., Cheng, J., Yan, S., Wu, H., & Bai, T. (2019). Early feeding behaviors and breastfeeding outcomes after cesarean section. *Breastfeeding Medicine*, 14(5), 325-333. <https://doi.org/10.1089/bfm.2018.0150>